

Za téma své práce jsem si zvolil rozbor úlohy, kterou v českém platném právním řádu plní právní úprava institutu neúčinnosti právních úkonů při naplňování funkce konkursu.

Přítom mám na zřeteli skutečnost, že právní úprava konkursu zahrnující v sobě právní úpravu neúčinnosti za konkursu má v právním řádu platném na území současné České republiky dlouhodobou tradici, jež sahá až do dob existence Rakousko-Uherské monarchie. Z toho důvodu jsem se rozhodl věnovat určitý prostor v rámci své práce stručným komentářům týkajícím se právní úpravy konkursu v době po vzniku samostatného Československého státu v roce 1918, a to zejména po přijetí konkursního řádu v roce 1931. Z téhož důvodu věnuji celou jednu z kapitol pojednání o právní úpravě neúčinnosti právních úkonů za konkursu platné ve zmíněném období.

Platnost stávající právní úpravy konkursu včetně právní úpravy neúčinnosti právních úkonů za konkursu (viz zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) se chýlí ke konci, a to v důsledku přijetí zcela nového právního předpisu, jehož předmětem je mj. i právní úprava konkursu spolu s neúčinností právních úkonů za konkursu, jenž nese označení jako zákon č. 128/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (zkráceně pojmenovaný jako insolvenční zákon). Tato nová právní úprava konkursu má dle svého platného znění nabýt účinnost ke dni 1. 1. 2008; k tomuto datu dle zrušujících ustanovení nového zákona zanikne platnost výše uvedeného stávajícího zákona. Nicméně dle přechodného ustanovení nového zákona platí, že dosavadní právní předpisy se použijí pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností uvedeného zákona. S ohledem na nastávající velkou změnu v oblasti právní úpravy konkursu jsem do své práce zařadil několik obecných poznámek týkajících se této nové úpravy a vedle toho též jednu celou kapitolu zasvěcenou právní úpravě neúčinnosti právních úkonů za konkursu, jejíž komplexní úpravu tento předpis s výše uvedenou účinností zavádí.

Práce je vedle úvodu a závěru členěna do čtyř částí. V první části se věnuji stručnému vymezení pojmu konkurs. Dále jsem do této části zařadil i stručné shrnutí historického vývoje právní úpravy konkursu v právním řádu bývalého Československa a současné České republiky, přičemž jsem se pozastavil nad základními změnami, jež ohledně právní úpravy konkursu přinese výše zmíněný insolvenční zákon.

V části druhé se zabývám vymezením účelu konkursu, jež spočívá zejména v poměrném uspokojování pohledávek věřitelů dlužníka. S vymezením účelu konkursu

bezprostředně souvisí právní pojmy, jako je princip poměrného uspokojení věřitelů a konkursní podstata, jimž je z tohoto důvodu též věnován prostor.

Předmětem části třetí je obecné pojednání o institutu neúčinnosti právních úkonů v českém právním řádu, tj. i mimo právní úpravu konkursu. Vedle platné právní úpravy tu lze nalézt i stručný historický vývoj právní úpravy tohoto institutu v právních řádech platných na území dnešní České republiky od roku 1884, kdy byl přijat odpůrčí zákon, upravující poprvé komplexně neúčinnost právních úkonů za konkursu a mimo konkurs. Předmětem této části je zejména vymezení samotné podstaty institutu neúčinnosti právních úkonů, právních následků spjatých se vznikem neúčinnosti právního úkonu a právních prostředků směřujících k jejímu založení. Základem systematiky pojednání o právní úpravě neúčinnosti právních úkonů v této části, a dále též v celé této práci, je členění na neúčinnost nastávající na základě uplatnění tzv. odporovatelnosti, tj. na základě domáhání se neúčinnosti právního úkonu cestou odpůrčí žaloby u soudu, a vedle toho dále na neúčinnost, jež nastane bez dalšího ze zákona, tj. okamžikem splnění zákonem daných podmínek bez nutnosti domáhat se vyslovení neúčinnosti u soudu.

Samotná právní úprava neúčinnosti právních úkonů za konkursu je předmětem čtvrté části, jež je pomyslným těžištěm této práce. Právní úpravou neúčinnosti právních úkonů za konkursu je přitom myšlena právní úprava, již lze aplikovat výlučně v případě právních úkonů dlužníka, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, resp. byl podán návrh na jeho prohlášení. Neúčinnost právních úkonů za konkursu přitom nastává za podmínek, jež se do určité míry odchylují od podmínek vztahujících se k neúčinnosti aplikované mimo konkurs. Dále se právní úprava neúčinnosti právních úkonů za konkursu od obecné právní úpravy neúčinnosti právních úkonů v určité míře liší i následky, jež tato speciální právní úprava neúčinnosti vyvolává, a to zejména ve vztahu ke způsobu nakládání s majetkem, jež je předmětem neúčinných právních úkonů. Příčinou je specifická funkce konkursu při uspokojování pohledávek věřitelů a s tím související specifické potřeby, které konkurs pro splnění svého účelu vyžaduje. Neúčinnost právních úkonů za konkursu je tradičně upravena právními předpisy, jejichž předmětem je úprava samotného konkursu. Platný konkursní zákon (zákon č. 328/1991 Sb.), jež podpůrně odkazuje na použití občanského zákoníku, je tak v tomto ohledu spíše výjimkou (v historii byla neúčinnost za konkursu upravena taktéž mimokonkursním předpisem, a to odpůrčím zákonem z roku 1884; tento stav trval až do přijetí konkursního řádu z roku 1914).

Základ části třetí tvoří analýza platné právní úpravy neúčinnosti právních úkonů za konkursu, tj. úpravy obsažené ve zmíněném zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Této úpravě předcházela právní úprava platná od roku 1931, jež byla zrušena přijetím občanského soudního řádu v roce 1950, kdy nastala v úpravě konkursu čtyřicetiletá pauza trvající až do přijetí platného konkursního zákona. Neúčinnosti právních úkonů za konkursu platné na území bývalého Československa v letech 1931 – 1950 je v části třetí věnována samostatná kapitola. S ohledem na nadcházející účinnost zcela nového v konkursního právního předpisu, výše zmiňovaného, jenž obsahuje komplexní úpravu neúčinnosti právních úkonů za konkursu, věnuji samostatnou kapitolu i této nové právní úpravě.